

یادداشت سردبیر

به نام خداوند جان آفرین

حکیم سخن در زبان آفرین

خداوند را بسیار شاکریم که طی بیش از هشت سال از انتشار مجله مطالعات آفریقا بار دیگر توانسته‌ایم آن را با محتوای علمی – پژوهشی حضور فرهیختگان، اندیشمندان، محققان و علاقمندان به مسائل آفریقا تقدیم نمائیم.

طبعاً استمرار و ادامه این کار ظرف چند سال گذشته بدون بذل توجه و عنایت و همکاری همه محققان، نویسندگان و علاقمندان به مسائل آفریقا امکان‌پذیر نبود که خوشبختانه این علاقه آنان باعث دلگرمی و غنای علمی مجله گردید و بدینوسیله از همه محققان تشکر می‌گردد در این شماره نیز مقالات تحقیقی از جمله: قضیه دارفور از منظر حقوق بشردوستانه، سیاست خارجی جدید چین در آفریقا... و گزارشهایی چند در ابعاد سیاسی، حقوقی، فرهنگی به چاپ رسیده که نشان از توجه محققان به قاره آفریقا دارد، انتظار می‌رود سایر اندیشمندان در این زمینه ما را یاری نموده در ارائه اندیشه‌های علمی، تحقیقاتی نسبت به تحولات این قاره دریغ نفرمایند.

آفریقا به استثنای چند بحران مثل بحران دارفورسودان و زیمبابوه که هم چنان ادامه دارد، نسبتاً وضعیت با ثبات، و چهره متفاوتی با گذشته را سیر می‌کند، شاید شرائط تاریخی و نیازهای بین‌المللی الزاماتی است که این قاره را برای بهبود و پیشرفت و تلاش دولت مردان آن به افزایش فعالیت و کوشش امیدوار کرده و این نوید را به همراه دارد که دیگر مواهب و امکانات این قاره برای استفاده معدودی افراد، و کشورها، قدرتهای فرا منطقه‌ای مصروف نشده و همگان نسبتاً می‌توانند از چارچوب مصالح و منافع ملی با حفظ احترام به حقوق و استقلال و حاکمیت کشورها از آن بهره ببرند، گرچه قدرتهای فرا منطقه‌ای و عوامل دست‌نشانده آن در چارچوب منافع خود بی‌ثباتی، ناامنی، و بحرانهای داخلی این قاره را که از جمله آن بحران اخیر و جنگ داخلی کنگو است دنبال می‌کنند.

جنگ داخلی کنگو برای اولین بار نیست که جان میلیونها انسان بی‌گناه را می‌گیرد ولی این اولین بار است که جامعه جهانی پس از گذشت چهار سال از آغاز آن به کنگو توجه نموده است. سازمان ملل فرستاده ویژه‌ای برای آن تعیین می‌کند و اروپا برای این جنگ تشکیل جلسه می‌دهد. این میزان توجه دلیلی فراتر از مسائل بشردوستانه دارد که پرداختن به آن هرچند به صورت کوتاه حائز اهمیت می‌باشد.

جمهوری دموکراتیک کنگو یا زئیر سابق یکی از بزرگترین کشورهای جهان در قاره آفریقا می‌باشد که در سال ۱۹۶۰ از استعمار بلژیک به استقلال رسید. استقلالش مرهون فداکاریها و رهبریت پاریس لومومبا است که به طرز فجیعی به قتل رسید و به سمبل آزادی ملل آفریقا از استعمار تبدیل شد.

بعضی‌ها بلژیک و عده‌ای آمریکا و انگلستان را در زمان جنگ سرد مسئول قتل لومومبا - وی به عنوان مبارز چپ‌گرا شناخته می‌شد و همچنین از ترس اینکه وی اورانیوم این کشور را به شوروی سابق ارسال نماید- می‌دانند. بعد از سرنگونی دولت ملی لومومبا توسط کودتای نظامی و با حمایت آمریکا و بلژیک به مدت ۳۲ سال موبوتو بر کنگو حاکم بود که وی هیچ‌گاه رابطه‌اش را با رژیم اشغالگر قدس قطع نکرد و روابط تنگاتنگ و حسنه‌ای با رژیم صهیونیستی داشت. موبوتو توسط کابینا سرنگون شد ولی وی در سال ۲۰۰۲ ترورشده و پسرش به قدرت رسید. وی از تمام شورشیان خواست تا از جنگ دست بردارند. بر اثر تلاش‌های چند کشور عمده و سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای سرانجام موافقت‌نامه دریاچه‌های بزرگ در سال ۲۰۰۳ به امضاء رسید و جنگ داخلی ظاهراً پایان پذیرفت. ولی این بحران و جنگ داخلی که در خلال سالهای ۱۹۹۸ تا سال ۲۰۰۳ به وسیله شبکه‌ای پیچیده و متحد از اشخاص سیاسی - نظامی و برخی از تجار و قاچاقچیان آغاز شده بود این بار نیز از گروه‌های شورشی و نظامیان وابسته و مخالفان رژیم شروع شد که با استفاده از عوامل و ابزارهای زیر ثبات و امنیت کنگو را تهدید می‌نماید که مهمترین آن عوامل عبارتند از:

۱. دخالت کشورهای منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای با استفاده از ابزار قومیت‌گرایی

و نژادپرستی: یکی از عوامل فرسایشی شدن جنگ داخلی در آفریقای مرکزی دخالت کشورهای منطقه‌ای مجاور و فرامنطقه‌ای اروپائی و کشورهای بی که دارای منافع عظیم اقتصاد در کنگو هستند، می‌باشد. این دسته از کشورها به بهانه دفاع از قومیت و نژاد

ژنرال انگوندا رهبر شورشیان فعلی که مجهز به انواع سلاحها است، خود یک توتسی تبار است. از سال ۲۰۰۴ با دولت کنگو اختلاف داشته است. مقامات کنگوئی معتقدند وی به عنوان یک ژنرال خائن اجیر مقامات توتسی تبار رواندا می باشد که در مناطق شرقی کنگو اکثر جمعیت را توتسی تبارها تشکیل می دهند.

دخالت رواندا در این مناطق نیز بی سابقه نیست. هم چنین ریشه این بحران به مهاجرت بسیاری از توتسی های رواندائی به کنگو در پی قتل عام این قوم به دست هوتوهای افراطی در سال ۱۹۹۴ که بزرگترین نسل کشی و فاجعه در تاریخ قاره سیاه نام گرفت، برمی گردد که در حال حاضر توتسی های کنگو مدعی هستند قصد هوتوها برای تکرار سناریوئی مشابه می باشد؛ در همان حال، هوتوها؛ توتسی ها را متهم به برنامه ریزی برای تلافی قتل عام ۱۴ سال قبل می کنند.

۲. نقش شرکتهای چند ملیتی و غربی در بحران کنگو: با ملغی شدن تجارت برده تجارت های پرسودتری در دستور کار غربی ها در آفریقا قرار گرفت که غارت الماس، طلا، نفت، عاج، کرگدن، مواد خام لاستیک، چوب و سایر مواد معدنی و کانی از آن جمله هستند. از سال ۱۹۹۸ تاکنون شرکتهای چند ملیتی با همکاری کشورهای مجاور مخالف رژیم کنگو و با تقویت و حمایت شورشیان، در حال تاراج منابع استراتژیک و معادن این کشور هستند. کنگو با داشتن بیشترین معادن سنگ، نفت، اورانیوم و بزرگترین جنگل در آفریقا؛ نگین ثروت جهان است. به همین دلیل جنایات غربی نیز در این کشور پیش از سایر نقاط آفریقا بوده و می باشد. براساس گزارش گروه تحقیق

با توجه به مراتب فوق، عواملی که در شکل‌دهی بحران کنگو نقش اساسی بازی می‌کنند. عوامل منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای مانند فرانسه، انگلیس، آمریکا و شرکتهای چند ملیتی و کشورهای همسایه مخالف کنگو هستند که با حمایت از شورشیان و با استفاده از عوامل و مزدوران داخلی همانند ژنرال انگوندا که منافع همه طرفهای درگیر را تأمین می‌نماید و عوامل مذکور از این طریق می‌توانند به اهداف سیاسی، اقتصادی و هم چنین به ذخایر غنی فلزات، طلا، یاقوت کنگو دست یابند. بدین ترتیب هرچند در ظاهر کشورهای آفریقایی از استعمار و استثمار رهایی یافته‌اند ولی سایه شوم استعمار نو کشورهای غربی هم چنان در قاره سیاه وجود دارد و مردم این قاره، باید شاهد تبعات فاجعه‌بار آن باشند هرچند این امید را نمی‌توان از دست داد که آفریقا راه خود را

در زمینه روابط دو جانبه ظرف چند ماه گذشته سال جاری؛ روابط جمهوری اسلامی ایران با آفریقا در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی توسعه و تعمیق یافت. سفر مقامات عالی‌رتبه آفریقایی به ایران و بالعکس شاهد تحرکات دیپلماتی فیمابین می‌باشد. در همین رابطه، انتشار بیانیه از سوی سران آفریقایی در آخرین اجلاس سران در شرم‌الشیخ مصر مبنی بر اینکه ایران شریک استراتژیک آفریقا است و هم‌چنین در نظر است اجلاس سران ایران و آفریقا در سال ۲۰۰۹ در تهران برگزار گردد، نشان عزم و اراده جدی تعامل و همکاری دو جانبه و چند جانبه بین ایران و آفریقا در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی می‌باشد. این موضوعی است که بارها از سوی وزیر امور خارجه به خصوص در دیدار با همتای تانزانیایی، مورد تاکید طرفین قرار گرفته است.

در پایان، ضمن تشکر از همه نویسندگان و محققانی که تاکنون با ما همکاری داشته‌اند دعوت می‌کنم در راستای هرچه پربارتر شدن فضای علمی، کاربردی و غنی نمودن کیفیت مجله، ما را یاری دهند. در راستای تحقق این مهم، از همفکری و همکاری؛ دوستان صمیمانه استقبال خواهیم کرد.

سردبیر

سید نعمت‌الله قادری